

ARTAD, a. 2. (egentl. part. af *Arta sig*) Beskaffad till natur, lynne och egenskaper. *Hur är gossen, hästen, malmen a.?* *Väl a., illa a.* Brukas synnerligast i sammansättningar, för att utmärka en viss beskaffenhet, såsom Välartad, Elakartad, Illaartad, Likartad, Mångartad, Skråartad, m. fl., som alla ses på sina ställen.

ARTAS, v. d. 1. *A. på*, likna till art och natur. *Han a. på sin far.* — *Syn.* Se *Bräs*.

ARTA SIG, v. r. 1. Antaga viss art, natur, beskaffenhet; likna sig till. *A. sig väl* ell. blott *a. sig*, blifva välartad; äfv. lyckas, slå väl ut. *A. sig illa.* *Vädret a-ar sig till regn.* *Det synes a. sig till krig.*

ARTER, artär, m. 3. (anat.) Pulsåder.

ARTESISK, a. 2. *A. brunn*, tillvägabragt på ansenligt djup genom borring.

ARTFÖRÄNDRING, f. 2. Se *Afart*.

ARTIFICIEL, --- siäl, a. 2. Med konst gjord, tillvägabragt. Konstgjord. Motsatsen: *Naturlig.* *A-lla blommor, länder, ängar.*

ARTIG, a. 2. 1) Som genom umgängesvett och uppmärksamhet emot andra vet att göra sig behaglig. *En a. man.* *Vara mycket a. emot fruntimmer.* — *Syn.* Höflig, Uppmärksam, Belevad, Som har verld. — 2) Som röjer umgängesvett och uppmärksamhet emot andra. *Ett a-t väsende.* *Tala i en a. ton.* *Han emottog oss på ett ganska a-t sätt.* — 3) Täckt, behaglig, intagande, roande. *Det är ett litet alltför a-t barn.* *Jag har fått en liten rätt a. gåfva.* *En a. roman, berättelse, historia.* — 4) Sinnrik, qvick. *En a. uppfinning.* *Ett a-t påfund, påhitt.* *Små a-a konst.* *Spela någon ett a-t spratt.* — 5) God, förträfflig. *Penningar äro alltid a-a att hafva.* *Friheten är en a. sak.* — 6) Temmeligen god, försvarlig, icke dålig. *Han har a-a kunskaper.* *Han har en rätt a. stil.* — 7) (iron.) a) Oskicklig, sedeslös, obeskedlig. *Du är mig just en a. pojke!* — b) Dålig. *Han är just i ett a-t tillstånd.* — c) Underlig, besynnerlig, löjlig. *Hvilken a. figur Rochus Pumpernickel är!* *Minsann, en a. fråga!* *Just ett a-t prat!*

ARTIGHET, f. 3. 1) Egenskapen att vara artig; artigt sätt, skick, uppförande. Jfr *Artig*, 1. o. 2. *Visa någon en förekommande a.* *Han emottog oss med mycken a.* *Emot fruntimmer.* — *Syn.* Höflighet, Belevfvenhet, Lefnadsvett, Vett, Verld. — 2) Handling eller yttrande, som röjer önskan att visa sig artig. Brukas i denna mening oftast i pluralis. *Göra, säga, visa någon en a.* *Han gjorde mig en stor a., då han gaf mig detta minne af sig.* *Han sade henne i hvarje ögonblick tusen a-er.* *Denna a. tyktes behaga henne.* — *Syn.* Höflighetsbevis, Uppmärksamhet.

ARTIGT, adv. 1) På ett artigt sätt, vis; med artighet. Jfr *Artig*. *Tilltala någon mycket a.* *Så a. af honom!* *Detta är ganska a. arbetadt, uttänkt, uppsunnet.* (Iron.) *Ni är just a. tilltygad!* — 2) Mycket. *I år har han fått ganska a. med säd.*

ARTIKEL, artickel, m. 2. pl. — *tiklar.* 1) En särskild, för sig afsluten, mindre del, afdelning af: a) bok, skrift, tidskrift, tidning, t. ex.: *Skrifva en a. i en ordbok.* *Hans skrift är afdelad i tio a-ar.* *Den tidningen har vanligtvis goda a-ar.* — *Syn.* Stycke, Uppsats. — b) af räkningar (vanligare: Post); — c) af kontrakter (Vilkor), t. ex.: *En a. i äktenskapskontraktet innehöll, att . . . ;* — d) af fredsfördrag, handelsfördrag,

o. s. v., t. ex.: *Några a-ar i fördraget voro ganska tryckande;* jfr *Fredsartikel*; — e) af kristna trosラーan, t. ex.: *lärnan om försoningen är en af den kristna trosラーans viktigaste a-ar.* *Trons Artiklar* är benämningen på det apostoliska Symbolum eller den Apostoliska Trosbekännelsen, innehållande en kort sammanfattning af kristendomens huvudläror, och affattad i tre afdelningar: *första, andra och tredje artikeln.* Ordet ingår för öfrigt under sistnämnda bem. i några sammansättningar, tillhörande teologien, t. ex.: *Trosartikel, Grundartikel, Fundamentalartikel, Hufvudartikel.* — f) Se *Krigsartiklar*. — 2) Sägges i handelstil om de särskilda varor, en köpman har att sälja. *Silke är en a., som i år varit mycket efterfrågad.* *Dessa a-ar hafva god afgång.* Brukas mycket i sammansättningar, t. ex.: *Varuartikel, Modeartikel, o. s. v.* — 3) (gram.) Ett ord eller en ändelse, som tillkännagifver, om föremålet är bestämt eller obestämt. Bestämningsord, Slägtord, Slägttecken. *Artikeln i svenska språket är trefaldig: obestämd (en), bestämd (ändelseformen en, et) och utmärkande (den).*

ARTIKELVIS, adv. Hvar artikel särskilt för sig, stycke för stycke, punktvis.

ARTIKULERA, v. a. 1. Uttala (ord) så, att de särskilda bokstäfverna tydligt och klart skiljas ifrån hvarandra. *Barn kunna i början icke a. orden.* *Det ges vissa fåglar, som kunna a. åtskilliga ord.* — *Artikulerande*, n. 4. o. *Artikulering*, f. 2.

ARTILLERI, --- ri', n. 3. 1) Alla slags tyngre skjut- och kastpjäser, som icke af enskilt krigsman kunna föras, såsom kanoner, haubitsar, mörsare, m. m., jemte tillbehör och ammunition, såsom lavetter, bomber, kulor och krut. Motsats till handgevären. *Tungt, groft, lätt a.* *Man har tre slags a.: fält-, belägrings- och fästningsartilleri.* — *Syn.* (gam.) Skytteri. — 2) Den del af en armé, en trupp, som sköter och begagnar detta slags vapen. *Ridande, åkande a.* *Han är officer vid a-et.* *Föra befälet öfver a-et.* — 3) Både trupp och material tillsammans. *A-et är tredje hufvudvapnet i krig: infanteri och kavalleri äro de två andra.* — *Ss.* *A-häst, -kårs, -löjtnant, -material, -officer, -salva, -vagn.* [Artillerie.]

ARTILLERIELD, --- ri'öld, m. 2. Skjutandet med kanoner, kanoneld.

ARTILLERIGÅRD, --- ri'gård, m. 2. 1) Gård, der kanoner, mörsare, m. m., jemte tillbehör och ammunition, förvaras. — 2) Kasern för artillerimanskaps.

ARTILLERIPARK, --- ri'pårk, m. 3. 1) Vid belägringar och i falt det ställe, der arméens artilleri och ammunitionsvagnar hafva sin plats. — 2) De kanoner med ammunition och utredning, jemte nödiga handverkare, som tillhöra ett batteri.

ARTILLERIPJES, --- ri'pjäs, m. 3. Kanon.

ARTILLERISKOLA, --- ri'sköla, f. 1. Undervisningsanstalt särskilt för dem, som ämna gå i tjänst vid artilleriet.

ARTILLERIST, --- ri'sst, m. 3. 1) En vid artilleriet anställd soldat. Brukas äfven stundom om personer, tillhörande befälet, t. ex.: *Är löjtnant R. kavallerist? Nej, han är a.* — 2) I förening med ett tilläggsord nyttjas det stundom, för att utmärka beskaffenheten af den insigt eller erfarenhet i artillerivapnets begagnande, som en officer kan äga. *General A. är en god kavallerist, men klen a.* *Cardell var en utmärkt a.*